

ԵՐԵՎԱՆ ԼԵՈՑԻ ԱՆՎԱՆ Հ. 65 ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑԵ ՊՈԱԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ
ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Առարկա – ՆԶՊ և ԱԿ

Մասնակից – Մխիթար Բարոյան

Ղեկավար – փոխգնդապետ Ա. Իսահակյան

Թեմա – 21-րդ դարի երեխաների կարիքների բացահայտումը ՆԶՊ առարկայի
շրջանակներում

Երևան 2022թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ _____	3
« 21-րդ դարի երեխաների կարիքների բացահայտումը ՆՁՊ առարկայի շրջանակներում _____	4
ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ _____	14
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ _____	15

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմայի կարևորությունը՝ 21-րդ դարում աշակերտների կարիքները փոխվել են: Ինչպես աշխարհն է փոխվում այնպես էլ մարդիկ են փոխվում: Աշակերտներն ու երիտասադարյունները նույնպես փոխվում են: 21-րդ դարում առաջ են եկել տարբեր տեղեկատվական աղբյուրներ, որոնք ավելի են արագացնում աշակերտների զարգացումը և գիտելիքների ստացումը: Մանկություն եւ պատանեկություն...կյանքի կարևոր եւ հիանալի փուլեր, որոնք մեզանից յուրաքանչյուրը ուրախությամբ եւ մեծ սիրով է հիշում: Բայց ժամանակները փոխել են ամեն ինչ եւ իրենց կնիքն անգամ այստեղ են թողել: Նախկին բակային եւ մանկական խաղերին փոխարինելու են եկել համակարգիչը, բջջային հեռախոսներն ու պլանշետները: Այժմ ամեն երկրորդ պատանուն թե հարցնես՝ ինչ կցանկանա ունենալ, առաջին պատասխանը կլինի՝ փող, երկրորդը՝ iphone, իսկ երրորդը՝ մեքենա: Նրանց պետք չեն մանկական մյուս հետաքրքրությունները՝ էլ չասած դպրոցում լավ սովորելու մասին:

Հաշվի առնելով նաև այն փաստը, որ մեր երկիրը գտնվելով վատ աշխարհագրական դիրքում գտնվում է անընդհատ պատերազմական և հակամարտությունների շրջանում: Մեր երկրում շատ կարևոր է ունենալ այնպիսի աշակերտներ, որոնք զինված կլինեն, և փորձով, և գիտելիքներով:

Նախնական զինվորական պատրաստության առարկայի շրջանակներում առաջադրում ենք մի քանի կարիքներ, որոնք ժամանակակից երեխաների կողմից առավել ևս ՆԶՊ առարկայի շրջանակներում առավել կարևոր են:

Դրանք են հոգեբանական, նախանական զինվորական, արտակարգ իրավիճակներում կողմնորոշման պատրաստությունը: Մարտական, կազմակերպվածության, ողջ մնալու արվեստի մասին գիտելիքների ապահովումն է: Ինչպես նաև 21-րդ դարում առաջ եկած ներառական կրթության հետ միասին ՆԶՊ առարկայի շրջանակներում շատ կարևոր է, որ չափորոշիչները հարմարեցված լինեն ԿԱՊԿՈՒ երեխաների կարիքներին համապատասխան:

21-րդ դարի երեխաների կարիքների բացահայտումը ՆԶՊ առարկայի շրջանակներում

Ի՞նչպիսին է քսանմեկերորդ դարի երիտասարդությունը: Եթե այս հարցը տաք ձեր պապիկներին, կասեն, որ այս մեր սերունդի համար ամեն ինչ միևնույն է: Նրանց ոչինչ պետք չէ և նրանց չի հետաքրքրում: Միգուցե նրանք ճիշտ են:

Այսօրվա երիտասարդությունը շատ է տարբերվում քսաներորդ դարի իր հասակակիցներից: Նախ, նրանք շատ ավելի տեղեկացված են, քան իրականում, քանի որ նորագույն տեխնոլոգիաները թույլ են տալիս շատ ավելի շատ տեղեկատվություն ստանալ, քան տասնհինգ կամ քսան տարի առաջ: Երկրորդ՝ չի կարելի ասել, որ այսօրվա երիտասարդությունը պակաս կրթված է: Ընդհակառակը, նրանք ավելին գիտեն, քանի որ գիտելիք կարող են ստանալ բազմաթիվ աղբյուրներից: Նրանք պարզապես ապրում են այլ ժամանակներում: Բայց այսօրվա երիտասարդության համար կարևոր համամարդկային արժեքները, իմ կարծիքով, մնացել են նույնը: Նրանք նույնպես սիրում և ցանկանում են երջանիկ լինել, ինչպես երիտասարդներն էին անում հարյուր կամ երկու հարյուր տարի առաջ: Նրանք նույնպես ցանկանում են գտնել իրենց, իրենց տեղը այս աշխարհում:

Սակայն, ցավոք, այսօր կան բազմաթիվ դպրոցականներ, ովքեր անբաժան են իրենց հեռախոսներից, պլանշետներից և այլ գաջեթներից: Դպրոցի միջանցքներով վազելու փոխարեն, ինչպես ժամանակին անում էին մեր ծնողները, նրանք շփվում են, նվազում, երաժշտություն լսում: Երեխաների հետաքրքրությունները արմատապես փոխվել են. Եվ ես կարծում եմ, որ դա բավականին տխուր է: Ի վերջո, երեխաները պետք է երեխա լինեն, խաղան, վազեն, ցատկեն, զվարճանան և ժամանակից շուտ չմեծանան:

Տխուր է տեսնել, թե ինչպես է մանկությունը՝ երջանկության և անհոգության ուրախ, ուրախ շրջանը, վերածվում չափահաս երեխաների ժամանակի, որոնց հետաքրքրում է միայն հաղորդակցությունը: Նրանք բոլորն իրենց համարում են չափահաս, լուրջ և վերևից են նայում մեզ՝ աշակերտներին: Գաճր դասարաններ... Ես չեմ հասկանում, թե ինչու է դա տեղի ունենում: Ինչու՞ են երեխաները դադարում երեխա լինել:

Մի կողմից, իհարկե, գիտատեխնիկական առաջընթացն ուժգնանում է, ամենուր կան գործիքներ, որոնք հեշտացնում են մարդու կյանքը: Սակայն, մյուս կողմից, երեխաները դադարում են խաղալ դրսում և փոխարենը զբաղված են գործերով: առցանց խաղեր, դադարում է նորմալ շփվել հասակակիցների հետ: Ուղիղ կապը փոխարինել է ինտերնետին: Տխուր է նայել այս ամենին, կորցնել երեխաների ուրախ հայացքները սահնակով սահելուց ու տեսնել, թե ինչպես են երեխաները կախվածություն ձեռք բերում ինտերնետից և այլ միջոցներից: Թե ինչ կլինի հետո, դեռ հայտնի չէ, բայց մի բան հաստատ է. Հին մանկությունը չի կարելի վերադարձնել.

Հասարակության ապագա ճակատագիրը մեր ձեռքերում է, և մենք պետք է ամեն ինչ անենք, որպեսզի չկորցնենք պարզ մարդկային ուրախությունները, մանկական ծիծաղն ու ժպիտը:

Երբ ես դպրոց էի սովորում, իմ բոլոր ավագ անդամները մեծ ընտանիքի պես էին: .Դու ուսուցիչ կլինես. Ես բարկացա, պատասխանեցի. .Ինչո՞ւ ես, և ոչ իմ եղբայրներն ու քույրերը: Պապիկը պատասխանեց. .Ես պարզապես գիտեմ, որ դու լավ ուսուցիչ կլինես: Այդ առաջին տարիներին ընտրեցի ֆինանսիստի մասնագիտությունը և համապատասխան կրթություն ստացա: Բայց ճակատագրի կամքով ես հիմա ուսուցիչ եմ: Եվ ես ուրախ եմ, որ այդպես է:

Այսօրվա երեխաները ավելի շատ են ծանոթ համակարգչային տեխնոլոգիաներին, քան ցանկացած մեծահասակ, մինչդեռ ավելի քիչ գրքեր են կարդում և ավելի շատ դժվարությամբ են շփվում մարդկանց հետ: Բայց սա չի նշանակում, որ այսօրվա երեխաներն ավելի վատն են, ես հասկանում եմ, թե ինչ պատասխանատվություն եմ վերցրել ինձ վրա՝ դառնալով ուսուցիչ: Ի վերջո, ես ուղղակիորեն ազդում եմ աշակերտի անհատականության ձևավորման վրա: Ուստի ես ոչ միայն պատմության ուսուցիչ եմ, այլ նախնառաջ դաստիարակ[1]:

ԽՍՀՄ փլուզումից հետո սկսվեց սոցիալական մեխանիզմների գլոբալ վերակազմավորման գործընթացը: 21-րդ դարի սկզբին նոր աշխարհ՝ նոր սոցիալական արժեքներով և հասարակական կարգով: Խորհրդային մարդը, դաստիարակված անցյալի իդեալներով, դժվարությամբ հարմարվեց նոր հասարակությանը: Կարևոր փոփոխություններից մեկը վերաբերում էր կարիերա կառուցելու ձևին: ԽՍՀՄ-ում կար հստակ սխեմա: Սկզբում մարդը գնում է դպրոց, հետո ընտրում է մասնագիտություն, ավարտում է քոլեջը, հետո նշանակվում է

աշխատանքի: Եթե նախկինում պետությունը որոշումներ էր ընդունում մարդու փոխարեն, ապա այսօր անհրաժեշտ է ինքնուրույն ընտրություն կատարել: Բարձր մրցակցային միջավայրում պահանջված մնալու համար մարդը պետք է կամ ամեն 5 տարին մեկ տիրապետի հիմնական մասնագիտությանը ամենամոտը, կամ արմատապես փոխի մասնագիտությունը:

21-րդ դարում ծնված երեխաները չգիտեն անցյալի օրինակները: Նրանց համար նոր աշխարհը միակ հնարավորն է: Հետեւաբար, արդեն վաղ տարիքում ժամանակակից երեխաները պատրաստ են մրցակցության, գոյատևման պայքարի:

Երկրորդ փոփոխությունը, որն ազդել է երեխայի փոփոխության վրա, այնքան էլ զլոբալ չէ, բայց ոչ պակաս կարևոր: Բակը անհետացել է ժամանակակից երեխաների կյանքից՝ որպես խորհրդային շրջանի կարևորագույն սոցիալական հաստատություններից մեկը: Եթե ավելի վաղ երեխան գալիս էր դպրոցից և վազում փողոց, որտեղ շփվում էր հասակակիցների հետ՝ այդպիսով սովորելով շփվել հասարակության հետ, ապա ժամանակակից երեխաների համար այս փորձը դառնում է պակաս կարևոր: Հիմա համակարգչի մոտ նստած երեխան որոշում է՝ ում հետ շփվի, ում հետ՝ ոչ: Մի կողմից վատ չէ: Բայց մյուս կողմից՝ երեխան, լինելով իրական, այլ ոչ թե վիրտուալ աշխարհում, կարող է անօգնական լինել և չկարողանալ նորմալ շփվել այլ մարդկանց հետ:

Ժամանակակից աշխարհում փոփոխություններն այնքան նշանակալի են, որ երեխայի անհատականության ձևավորումն այժմ ավելի ինտենսիվ է տեղի ունենում կյանքի առաջին ամիսներից: Եթե ավելի վաղ՝ դպրոցական կրթության սկզբում, երեխան պարզապես երեխա էր, ապա 21-րդ դարի երեխան այս պահին որոշակի գիտելիքներ և արժեքներ ունի: Երեխաները կորցրել են կամային շատ որակներ, նվազել է նրանց ընդհանուր մշակութային հայացքը: Ավագ սերունդը հիանալի կերպով անգիր էր անում հատվածներ ստեղծագործություններից, մեջբերումներ ֆիլմերից, այսօրվա երեխաները նման կարիք չունեն: Նրանք մանկուց գիտեն, որ անիմաստ է իրենց գլխում ավելորդ ինֆորմացիա պահելը, քանի որ միշտ կարելի է դիմել ինտերնետին: Թերեւս դա է պատճառը, որ այսօրվա երեխաների մոտ հիշողության նվազում կա:

21-րդ դարի երեխան, ի տարբերություն նախորդ սերունդների իր հասակակիցների, աշխարհի մասին հարցեր չի տալիս: Նա տեսնում է թռչող ինքնաթիռներ, դողանջող

զանգեր և նամակներ, որոնք հասնում են դրանք ուղարկելուց մի քանի վայրկյան հետո, և սա նորմալ է: Երեխաները չեն կարող պատկերացնել, որ մարդիկ ժամանակին ապրել են այլ աշխարհում: Նրանց համար ավելի կարևոր է նոր բաներ սովորել ժամանակակից կյանքի մասին: Իմ նպատակն է զարգացնել երեխաների հետաքրքրությունը պատմության նկատմամբ: Ի վերջո, նա, ով չգիտի անցյալը, չի կարողանա հասկանալ և կողմնորոշվել ներկան և ապագան:

Մակայն ավելի վտանգավոր է ժամանակակից կյանքի մեկ այլ խնդիր: Հասարակությունը և ծնողները շատ են տրամադրված հաջողության վրա: Նախադպրոցական տարիքից երեխան վերահսկվում է արդյունքի հասնելու համար: Երեխաներին ստիպում են մեծանալ այնպիսի միջավայրում, որտեղ նրանց անընդհատ համեմատում են: Հասարակության ազդեցության տակ ծնողները ճնշում են երեխաներին, բարձր արդյունքներ են պահանջում նրանցից՝ մոռանալով այլ արժեքների մասին՝ ինքնահարգանք, ազատ ժամանակ, խաղ, ընտանեկան արձակուրդ... Եթե մարդն անընդհատ բարձրացնում է նշաձողը ու չի անում:

Ձևավորում է դրական ինքնագնահատական, նա երբեք չի գոհանա արդյունքներից: Չհասնելով արդյունքի՝ մարդն իրեն մեղավոր է զգում: Հետևաբար, ներողները, որոնք դժվար է հաղթահարել նույնիսկ մեծահասակների հետ, ձևավորեցին անհատականություն, էլ չեմ խոսում երեխաների մասին: Անդադար մրցավազքի մասնակցելը շատ դժվար է: Երեխան գրկված է սովորական ուրախություններից ու անընդհատ մտածում է, թե ինչպես ուրախացնի ծնողներին, արդարացնի նրանց հույսերը:

Այն, ինչին նրանք արձագանքում են, հարգանքն է, հարգանքը նրանց՝ որպես անհատների, հարգանքը նրանց խնդիրների նկատմամբ, որոնք իրենց համար պակաս դժվար չեն, քան մեծահասակների խնդիրները՝ իրենց ծնողների համար: Երեխաներն արձագանքում են իրենց ընտրության և կարողությունների նկատմամբ հարգանքին: Նրանք գիտեն, թե ինչպես ճիշտ որոշումներ կայացնել: Նրանք պարզապես օգնության կարիք ունեն: Նրանք իսկապես ցանկանում են, որ իրենց կարողությունները նկատվեն և ճանաչվեն որպես իմաստալից բան:

Նրանք միշտ չէ, որ իրենց ճիշտ են պահում: Կան դժվար երեխաներ... Բայց նրանցից յուրաքանչյուրին պետք է հնարավորություն տալ խորհուրդներ ստանալ մեծահասակից, ով կխրախուսի նրանց մեջ լավագույնը: Այդպիսով նրանք

կկարողանան գիտակցել, որ բոլորը կարող են և չեն կորցնի ապագայի երազանքները:

Նրանք ակնկալում են փոխադարձ հարգանք և սեր իրենց շրջապատից: Ոչ մի դեպքում չեն հավանի ստին ու մանիպուլյացիաներին: Երեխաները բացատրություններ են պահանջում և գրեթե երբեք չեն բավարարվում ,որովհետև ես ասացի արդարացումներով: Նրանք նաև ավելի լավ են արձագանքում, երբ վերաբերվում են ինչպես մեծահասակների:

Ժամանակակից երեխաներին պետք է հասկանալ: Երեխաներին ճանաչելու լավագույն միջոցը նրանց հետ խոսելն է: Հիմնական բանը հիշելն այն է, որ ազնվությունը, վստահությունը, անկեղծությունն ու անկեղծությունը դաստիարակվում են օրինակով:

Ժամանակակից երեխաները կարողանում են բաց գրքի պես ,կարդալ մեծերին, արագ նկատել ու հանգիստ չեզոքացնել նրանց շահարկելու թաքնված փորձերը: Եթե երեխան նկատում է, որ չափահասի կողմից ինչ-որ բան ստիպելու փորձերում հետին նպատակ կա, նա համառորեն դիմադրում է և միննույն ժամանակ զգում է, որ իսկապես ճիշտ է անում: Ուստի, եթե ուսուցիչը հանդիպում է աշակերտի դիմադրությանը, ապա նա պետք է վերլուծի նրա վարքը: Երեխաների նկատմամբ ձեր վերաբերմունքը վերանայելու, նրանց հետ համագործակցելու և ձեր աշխարհայացքը պարտադրելու չփորձելու արդյունքները կգերազանցեն բոլոր սպասելիքները:

Ուսուցիչը հսկայական պատասխանատվություն ունի մեր հասարակության մեջ... Նրա բարձրագույն պարտականությունն է ստեղծել յուրաքանչյուր աշակերտի, ողջ հասարակության երջանկությունը, նպաստել Երկրի վրա կյանքի բարգավաճմանը և զարգացմանը[2]:

Մեր հետազոտության հիմնական նպատակն է հրավիրել բոլոր նրանց ուշադրությունը, ովքեր հետաքրքրված են երեխաների բարեկեցությամբ և զարգացմամբ այս իրավիճակի վրա և խրախուսել նրանց նախաձեռնել արձագանքելու նոր առաջացող կարիքներին, որոնց բխվում են երեխաները և չթողնեն այդ ամենը: զլոբալիզացիայի անանուն և անանուն ուժերին: Մեր հիմնական խնդիրն է ուշադիր լինել այս կարիքների նկատմամբ, գործընթացում ներգրավել բոլոր շահագրգիռ կողմերին, ներառյալ երեխաներին և երիտասարդներին, հասկանալ և մտածել, թե ինչ ինչն է ազդում նրանց վրա, փնտրեք խնդիրների լուծման

ուղիներ: Եվ իհարկե, գործեք, քանի դեռ ուշ չէ, և իրավիճակը դուրս կգա վերահսկողությունից:

Իսկ թե ինչ է թաքնված նոր առաջացող կարիքներն հասկացության հետևում, ամեն ինչ այդքան էլ մոայլ ու տխուր չէ: Կան աճի, ընդլայնման և դրական փորձի մեծ հնարավորություններ: Նոր կարիքները հասկանալու գործընթացը կօգնի երեխաներին պատրաստվել այս հնարավորություններին, իրավիճակի զարգացման տարբեր սցենարներին և կատարել ճիշտ ընտրություն:

Մենք առաջարկում ենք, որ արագ փոփոխվող հասարակության մեջ մեծացող երեխաները ստիպված լինեն հաղթահարել բազմաթիվ նոր առաջացող կարիքներ՝ ի տարբերություն այն երեխաների, ովքեր ապրում են համեմատաբար ստատիկ պայմաններում: Հայաստանի Հանրապետությունը գտնվում է անկայուն վիճակում, և մեր երկրում երեխաները, անկասկած, կբախվեն մարտահրավերների առավել ևս ՆՁՊ առարկայի հետ կապված նրանց կարիքները ավելի են շատացել, քանի որ համարվում ենք պատերազմող երկիր: Նրանք ՆՁՊ առարկայի շրջանակներում և պատերազմական իրավիճակում գիտելիքների և պատրաստվածության կարիք ունեն:

Մեր երկիրը գտնվելով պատերազմական երկրում մանավանդ պատերազմի ժամանակ քաղաքացիների բոլոր կատեգորիաները դառնում են պոտենցիալ խոցելի: Չնայած այն հանգամանքին, որ երեխաները ցուցաբերում են անհավանական տոկունություն և քաջություն, երիտասարդ տարիքի պատճառով նրանք ավելի խոցելի են, քան մեծահասակները: Պատերազմի ժամանակ երեխաները ենթարկվում են մեծ թվով ռիսկերի: Ոմանք հայտնվում են աներևակայելի բարդ իրավիճակում: Երեխաների առջև ծառայած վտանգներից առավել ակնհայտ են որբանալու, մահանալու, հաշմանդամ լինելու, տեղահանվելու կամ ընտանիքների հետ կապը կորցնելու վտանգը: Առողջապահական ծառայությունների հասանելիության կորուստը երեխաներին դնում է նաև մահվան կամ երկարաժամկետ հետևանքների մեծ վտանգի տակ, եթե հիվանդությունը կամ նույնիսկ ամենահիմնական արատը ժամանակին չբուժվի:

Երեխաները, որոնք մնացել են առանց մեծահասակների հսկողության, ենթարկվում են բռնության տարբեր ձևերի վտանգի: Օրինակ, երեխաները հեշտությամբ կարող են հայտնվել զինված խմբերի կամ զինված խմբերի ուշադրության կենտրոնում, որոնք

նոր անդամներ են փնտրում իրենց կազմավորումների համար: Երեխաները կարող են ենթակա լինել վաճառքի. Բացի այդ, զինված հակամարտությունը կործանարար է, քանի որ շատ երեխաներ չունեն այլ ելք, քան շրջել փողոցներում, մուրացկանություն անել կամ ստանձնել հաճախ ծանր և վատ վարձատրվող աշխատանք, պարզապես գոյատևելու համար: Իհարկե, հավանական ռիսկի աստիճանը կախված է երեխաների տարիքից և սեռից: Ավելի մեծ երեխաներն ավելի հավանական է, որ ինքնուրույն գոյատևեն, բայց նրանք հաճախ բախվում են բռնության ավելի մեծ ռիսկի:

ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարությունը հանրային քննարկման է ներկայացրել 8-12-րդ դասարանների չափորոշչի նախագիծ՝ Նախապատերազմական պատրաստվածությունն թեմայով: Ստանդարտում կատարված որակական փոփոխությունները պայմանավորված են ռազմագիտության բնագավառի զարգացումներով, համաշխարհային և տարածաշրջանային իրավիճակով, ինչպես նաև ուսումնական գործընթացի առավել արդյունավետ կազմակերպման անհրաժեշտությամբ՝ անհատականից մինչև խմբակային (խմբային) վերապատրաստում: ՆԶՊ առարկայի կրթությունը հավասարապես նախատեսված է ինչպես տղաների, այնպես էլ աղջիկների համար:

Ժամանակակից պատերազմներում մեծ նշանակություն է տրվում բարձր ճշգրտության միջոցներին, մարտական ռոբոտներին, ժամանակակից կապի և տեղեկատվական համակարգերին, տեղեկատվական և հոգեբանական միջոցառումներին: 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ին Արցախի Հանրապետությունում Ադրբեջանի կողմից սանձազերծված պատերազմից հետո ծրագիրը վերանայվել է, ավելացվել Շարժական ստորաբաժանումների մասին և Նամաշխարհային բանակի և կամավորական ստորաբաժանումների նշանակությունը և նրանց համագործակցությունը կանոնավոր բանակի հետ թեմաները: Նակառակորդի ցածր թռչող ինքնաթիռների դեմ պայքարե թեման լրացվեց Պայքար և պաշտպանություն հակառակորդի անօդաչու թռչող սարքերից ենթաթեմայով:

Ծրագրին ավելացվել են հետևյալ բաժինները՝

Մարտավարական ֆիզիկական պատրաստվածություն. 8-11 դասարաններ (նպաստում է մարտի դաշտում արագ կողմնորոշվելու և ավելի դիպուկ կրակելու

տարբեր կետերից և եղանակային պայմաններից, ֆիզիոլոգիական որակների ձևավորմանը, մարմնի հավասարակշռության ապահովմանը)

Իրավաբանական ուսուցում՝ 8-12 դասարաններ (ապահովում է աշակերտների գիտելիքները ՀՀ զինված ուժերի կանոնադրական պահանջների և միջազգային մարդասիրական իրավունքների վերաբերյալ)

Ինժեներական ուսուցում՝ 9-11 դասարաններ (տրամադրում է անհատական պաշտպանական միջոցների գիտելիքներ, դիրքերի ինժեներական կահավորումներ, պատերազմի մնացորդների և չպայթած զինամթերքի հետ վարվելու կանոններ)

Լեռնային մասնագիտացված ուսուցման հիմունքներ. 10-րդ և 11-րդ դասարաններ (տրամադրում է գիտելիքներ լեռնային տեղանքի, լեռնային վտանգների և դրանց հաղթահարման մասին)

Կապի և տեղեկատվական անվտանգություն. 11-րդ և 12-րդ դասարաններ (տրամադրում է ժամանակակից մարտական գործողությունների ընթացքում կապի և հեռահաղորդակցության ձևերի և միջոցների իմացություն, պատկերացում է տալիս ՀՀ զինված ուժերում տեղեկատվական անվտանգության խնդրի մասին, պետական և պաշտոնական. ռազմական ոլորտի գաղտնիքները)

Հոգեբանական պատրաստվածություն՝ 8-12 դասարաններում ձևավորվում է (սոցիալական գիտակցություն, արժեքներ, վարքի նորմեր, ռազմական թիմում միջանձնային հակամարտությունների պատճառների և դրանցից բխող վտանգների և դրանց հաղթահարման ուղիների իմացություն, զգուշության, զգոնության, ուշադրության ձևավորում և անհանգստության հաղթահարում արտակարգ իրավիճակներում):

ՆԶՊ-ի առարկան զարգացնում է որոշակի կարողություններ և երիտասարդների մոտ ձևավորում է այնպիսի ծայրահեղ իրավիճակներում, ինչպիսիք են ռազմական գործողությունները կամ այլ արտակարգ իրավիճակները, հստակ գործելու հմտություններ: Նման ուսուցումը, նախկին փորձով ձեռք բերված գիտելիքները թույլ են տալիս կուրսանտներին հոգեբանորեն պատրաստվել արտակարգ իրավիճակներին՝ ոչ միայն դժվար միջավայրում սեփական կյանքն ու առողջությունը փրկելու, այլ նաև մարտական կամ այլ առաջադրանքներ արագ և արդյունավետ իրականացնելու համար: ՆԶՊ առարկայի դասավանդումը նպատակաուղղված է նաև աշակերտների բարոյահոգեբանական բնութագրերի ձևավորմանը և ամրապնդմանը

հատուկ վարժություններով (հայրենասիրություն, կարգապահություն, պատասխանատվություն, ինքնավստահություն, կոլեկտիվիզմ), որոշակի կարողությունների զարգացում և նոր կարողությունների առաջացում (ֆիզիկական հնարավորություններ, ֆիզիոլոգիական բնութագրեր, հիշողություն, կենտրոնացում և ուշադրության փոխանցում, վերլուծական մտածողություն):

Ցածր դասարաններում ավելի մեծ ուշադրություն է դարձվում անհատական պարապմունքներին, իսկ ավագ դասարաններում՝ խմբակային (ընկերական): Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում ջոկատի անդամների փոխգործակցությանը:

Դաշտային (ճամբարային) պարապմունք: Այս թրեյնինգները հնարավորություն են տալիս նյութը ներկայացնել իրականին մոտ պայմաններում, ցուցադրել անհրաժեշտ գործողությունները և հնարավորություն տալ աշակերտներին գործնական վարժությունների միջոցով յուրացնել թեմային: Բացի երկար ճամբարային փորձաշրջանից, նպատակահարմար է կազմակերպել դաշտային պարապմունքներ շաբաթ կամ կիրակի օրերին՝ աշակերտների և ծնողների համաձայնությամբ, դպրոցի ղեկավարության իմացությամբ: Ճամբարային պայմանները մեծ հնարավորություններ են ստեղծում մարզվելու և՛ ցերեկային, և՛ երեկոյան ժամերին՝ դասավանդելով որոշակի թեմաներ (.Աստղերի կողմնորոշում, .Շարժվել մթնոլորտի մեջ, .Պահապան ծառայություն, .Թաքնված խարույկի պատրաստում և այլն: Ճամբարային պարապմունքների և ռազմամարզական խաղերի ընթացքում կարող են լուծվել հետևյալ խնդիրները՝ փորձարարական ստուգում և տեսական գիտելիքների համախմբում բնական պայմաններում, հմտությունների և կարողությունների զարգացում անհատական և խմբակային վարժությունների միջոցով, իրավիճակների մոդելավորում և աշակերտների խմբային համագործակցության զարգացում իրականում: պայմանները. , ապահովելով հոգեբանական կայունություն, իրենց կարողությունները գիտակցելու և դրսևորելու հնարավորություն:

.Հայաստանի Հանրապետության հանրակրթական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների 11-րդ դասարանի սովորողների ռազմամարզական ճամբարի անցկացման կարգն արդեն ներկայացվել է հանրային քննարկման: Ճամբարային ծրագիրը համարվում է ՆԶՊ առարկայի հարցման 8, 9, 10 և 11 դասարանների առարկայական ծրագրի գործնական և կիրառական մասը:

Այցելություն շտաբ. Սա աշակերտներին տալիս է առաջին ձեռքից գիտելիքներ քանակի առօրյայի, մարտական տեխնիկայի, զենքի տեսակների և անձնակազմի մարտական պատրաստության մասին:

Արտադասարանական խմբերի կազմակերպում. Շատ արդյունավետ է դպրոցներում ձևավորել ,Դեռահաս սկսուտե, ,Պատանի լեռնագնացե և այլ արտադասարանական խմբեր, որոնք հնարավորություն են տալիս ինտենսիվ վերապատրաստում և կարգապահություն ապահովել:

Ներառական կրթությունը ,Նախանական զինվորական պատրաստությունե առարկայի շրջանակներում կազմակերպվում է՝ հաշվի առնելով կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների հետաքրքրությունները, ֆիզիկական և մտավոր կարողությունները և կարողությունները:

Նախագծում կարևորվել է նաև միջառարկայական կապերի զարգացումը, ուսումնական նյութերի պարզեցումը, ժամանակակից և կարևոր թեմաների ներդրումը և անկապ թեմաների վերացումը, ինչպես նաև առավել արդյունավետ մեթոդաբանական մոտեցումների և տեղեկատվական նոր տեխնոլոգիաների կիրառումը [3]:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ելնելով կատարված հետազոտություններից և ուսումնասիրություններից կարող ենք կատարել հետևյալ եզրակացությունները՝

Ո՞րն է քսանմեկերորդ դարի երիտասարդությունը: Եթե այս հարցը տաս ստատիկին ու պապիկին, նրանք կասեն, որ այս սերունդը, որը մի օր ապրում է, ոչ մի քանի մասին չի մտածում: Նրանց ոչինչ պետք չէ, նրանց ոչինչ չի հետաքրքրում: Միգուցե նրանք ճիշտ են:

Մենք առաջարկում ենք, որ արագ փոփոխվող հասարակության մեջ մեծացող երեխաները ստիպված լինեն հաղթահարել բազմաթիվ նոր առաջացող կարիքներ՝ ի տարբերություն այն երեխաների, ովքեր ապրում են համեմատաբար ստատիկ պայմաններում: Հայաստանի Հանրապետությունը գտնվում է անկայուն վիճակում, և մեր երկրում երեխաները, անկասկած, կբախվեն մարտահրավերների առավել ևս ՆՁՊ առարկայի հետ կապված նրանց կարիքները ավելի են շատացել, քանի որ համարվում ենք պատերազմող երկիր: Նրանք ՆՁՊ առարկայի շրջանակներում և պատերազմական իրավիճակում գիտելիքների և պատրաստվածության կարիք ունեն:

Ժամանակակից պատերազմները մեծ նշանակություն են տալիս գերձգրիտ միջոցներին, մարտական ռոբոտներին, կապի և տեղեկատվության ժամանակակից համակարգերին, ինֆորմացիոն-հոգեբանական միջոցառումներին: Եվ ժամանակակից երատասարդներին անհրաժեշտ է .Նախնական զինվորական պատրաստություն և արտակարգ իրավիճակներում կողմնորոշվելու հնարավորություն:

Այսպիսով՝ պետք է շարժվել ժամանակի հետ համընթաց և ուսումնական գործընթացում օգտագործել ժամանակակից մեթոդներ և միջոցներ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

Ամեն ինչ 21 -րդ դարի երեխաների մասին: Սկսեք գիտությունից, տեղեկատվական պորտալ, <https://mv-wedding.ru/hy/kulinariya/vse-o-detyah-21-veka-start-v-nauke-ubezhdeniya-byvayut-treh/>

Հանրային քննարկման է ներկայացվել ՆԶՊ առարկայի չափորոշիչը, 08 Փետրվար 2021, <https://escs.am/am/news/7884>

Новые подходы к преподаванию начальной военной подготовки, Pandia, <https://pandia.ru/text/78/375/55.php>